

РОЗДІЛ 4

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

УДК 378.147

О.В. Абрамчук, І.В. Савчук
м. Вінниця, Україна

ДОСЯГНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ЗАСОБАМИ СРС

Постановка проблеми. У методиці навчального процесу особливе місце займає самостійна робота студентів (СРС), активізація якої можлива лише за умови розроблення чіткої системи індивідуальних довготривалих завдань, стимулювання їх виконання до кожного лекційного, практичного чи семінарського заняття, перевірки якості та об'єктивності оцінювання.

У контексті входження вищих навчальних закладів у Болонський освітній процес нагальним стало перенесення значної частини навчально-пізнавальної діяльності на самостійне опрацювання, що вимагає організації спеціальної роботи з виховання у студентів потягу до самоосвіти і самовиховання. Важливим стало усвідомлення студентами необхідності самостійно готуватися до майбутньої професійної діяльності, здобувати необхідні знання, формувати у себе відповідні вміння і навички, а завданням педагогів — створити умови для творчої навчальної діяльності, за яких студент сам може встановлювати мету своєї роботи, планувати, організовувати, здійснювати й аналізувати досягнуті результати.

Аналіз досягнень з проблеми. Аналіз стану організації СРС показує, що найбільш ефективні результати дає комплексне використання різноманітних методів та прийомів, а саме: оглядових бесід за вивченими темами, поєднання їх з консультаціями, застосування елементів проблемного навчання під час співбесід тощо. Це сприяє підвищенню якості знань, які студенти здобували самостійно. Студентам для самостійної роботи рекомендуються навчальна і методична література, довідникові джерела (енциклопедії, довідники, словники та ін.). Так, на допомогу студентам викладачами розробляється система запитань та завдань з програмних курсів. Опрацьовуючи ту чи іншу тему, студент має можливість скористатися методичними розробками, посібниками, підручниками, довідниковою літературою, матеріалами періодичних видань, рефератами, таблицями, картками тощо. Викладачі користуються тим, що основним показником професійної зрілості фахівця є уміння студентів самостійно працювати з літературою.

Виходячи з вищесказаного, **метою статті** є опис організації та покращення самостійної роботи студентів.

Основний матеріал дослідження. Ефективність СРС підвищується, якщо її результати знаходять практичне застосування, а саме: відбувається систематичне заслуховування та аналіз повідомлень на практичних чи семінарських заняттях; готуються наукові доповіді на студентські конференції, виступи на позааудиторних заходах; обговорюються та складаються анотації виховних заходів; вносяться пропозиції щодо організації виховної роботи; розробляються сценарії та ін. Така самостійна робота виховує у студентів уміння логічно мислити, самостійно

проникати у сутність тих чи інших явищ, прищеплює інтерес до наукових, соціально-економічних, громадсько-політичних проблем.

Матеріали для СРС варто відбирати не лише за змістом навчальної дисципліни, а й з урахуванням позитивного впливу на світогляд студентів, формування їхньої громадянської та національної свідомості. Так, для СРС з соціально-гуманітарних дисциплін вагомими є висловлювання класиків світової культури, філософів, просвітян, істориків, митців слова, видатних політиків про українську історію, культуру, мову, кращі зразки усної народної творчості тощо.

Діяльність викладачів полягає у постановці посильних та цікавих завдань для самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів; організації цілеспрямованих впливів на студентів, спостереженні та обов'язковому стимулюванні, обліку та контролі. На таких заняттях створюються умови для реалізації духовних потреб студентів, розширення їхнього світогляду, стимулювання творчої активності.

Щорічні студентські науково-практичні конференції є важливими засобами залучення студентів до науково-пошукової роботи, самостійного аналізу подій і фактів. Так, студенти беруть участь у різних секціях відповідно до інтересів — у фахових, природничих, соціально-гуманітарних. Наприклад, студенти 1 курсу активніше беруть участь у роботі соціально-гуманітарних секцій, виступають з доповідями, повідомленнями, в яких розмірковують про минуле й майбутнє своєї країни, про сучасну молодь, про перспективи розвитку суспільства тощо. Теми студентських доповідей свідчать про небайдужість студентської молоді до сучасних реалій — «Культурна ситуація в Україні», «Україна і європейська інтеграція», «Постколоніальний синдром української мови», «Культурні заходи «Молодої просвіти», «Соціологічний аналіз сучасної екологічної ситуації в Україні», «Проблеми формування української політичної культури», «Політичний молодіжний рух на сучасному етапі» тощо.

Заслуговує на увагу підхід викладачів до СРС як до єдності трьох форм діяльності — навчальної, науково-дослідної та суспільно корисної. Так, необхідно формулювати такі індивідуальні завдання, для яких ілюстративний матеріал до виучуваної теорії відбирається за певною темою. Такий підхід покращує не лише організацію навчально-пізнавального процесу, розвиває професійні здібності, а й формує особистість студента. СРС під керівництвом викладачів розпочинає на 1 курсі (підготовка повідомлень, рефератів, доповідей на практичних і семінарських заняттях), продовжується на 2-3 курсах (виступи на студентських конференціях, написання курсових робіт), переходить у наукові дослідження на випускних курсах (підготовка статей у наукові збірники, публікацій для ЗМІ, дипломних проектів та магістерських робіт).

Тематика повідомлень, доповідей, рефератів, курсових, дипломних, магістерських робіт, наукових статей пропонується студентам для висвітлення проблем від планетарних масштабів до конкретних явищ суспільного життя.

Такий підхід до СРС допомагає не лише виявляти таланти, але й сприяти формуванню моральних якостей: молоді люди брали участь у міжнародних та Всеукраїнських олімпіадах, здобували там значних успіхів, піднімали авторитет університету, країни. Призові місця на олімпіадах свідчать про успіхи майбутніх фахівців, викликають гордість не лише учасників і переможців, але й у їх друзів по команді, одногрупників, викладачів, батьків. На таких прикладах виховується інтелектуальне покоління, що допомагає реалізовувати головну мету навчально-виховного процесу формування високоосвіченої людини, професіонала, громадянина.

Сприйняття української культури і науки за кордоном, повага до досягнень видатних українців — свідчення взаєморозуміння між людьми. Культурні цінності повинні стати для молоді не догмами, а елементами національної культури, історії народу чи його сучасності. У цьому зв'язку величезного значення набуває той виховний потенціал, який міститься в концепції «діалогу культур», що зараз усе ширше впроваджується у навчально-виховний процес вищої школи.

Толерантне ставлення до національно-культурних цінностей інших народів є необхідним, зважаючи на те, що в університетах навчаються іноземні студенти. Спільне навчання українських студентів з іноземними студентами, безпосереднє спілкування з ними у різних сферах життя (навчанні, побуті, дозвіллі) дає змогу виявляти почуття дружби та взаєморозуміння, бажання продемонструвати такі кращі якості характеру, як гостинність, щирість, доброзичливість. Українські студенти мають можливість переконалися в існуванні національних пріоритетів, перевазі загальнолюдських цінностей. При цьому формується правильне розуміння понять патріотизму та інтернаціоналізму, виховується почуття національної гідності, расової та конфесійної толерантності.

З огляду на зміцнення зв'язків України зі світом відбувається орієнтація студентів на створення позитивного міжнародного іміджу українців, для чого важливим є вдосконалення своїх знань, підвищення культурного рівня.

Більшість наукової літератури у світі видається англійською мовою, це стало стимулом для багатьох студентів вивчати цю мову з метою поглиблення професійних знань, участі у наукових студентських олімпіадах та конференціях, налагодження ділових, партнерських стосунків тощо.

Формування теоретичних знань, практичних умінь та навичок у студентів здійснюється без відриву від історичного контексту, проблем сучасних і перспектив майбутнього держави. Матеріал, відібраний для СРС, сприяє усвідомленню молодими людьми своєї етнічної спільності та ментальності, знайомить зі шляхами становлення українського народу, нації, держави, впливає на почуття національної гідності і гордості за незалежність своєї Вітчизни.

Висновки. Ефективність СРС залежить від дотримання таких педагогічних умов: активізації виховного потенціалу дисциплін, реалізації змісту навчально-виховного процесу, спрямованого на формування громадянських рис майбутнього фахівця, включення студентів до всіх напрямів професійної підготовки (навчально-пізнавальної, науково-дослідної, професійно-практичної).

Виявлено, що найбільш ефективними формами і методами реалізації СРС є такі, які дозволяють активізувати діяльність студентів, спонукають їх до пошуку, творчості. Це — дискусії, бесіди, диспути, ділові ігри, науково-практичні конференції, конкурси студентських робіт, науково-пошукова робота.

Грамотно організована СРС дозволяє формувати у студентів моральні почуття, мислення і свідомість, розвивати інтелект особистості для активної участі у навчально-пізнавальній діяльності, виробити активну громадянську позицію, реалізувати її в майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Баррон Ф. Личность как функция проектирования человеком самого себя / Ф. Баррон // Вопросы психологии. — 1990. — №2. — С.153-155.
2. Бех И.Д. Нравственность личности: стратегии становления / И.Д. Бех. — Ровно, 1991. — 146 с.
3. Бойко А.М. Оновлена парадигма виховання : шляхи реалізації / А.М. Бойко.- К. : ІЗМН, 1996. — 232 с.
4. Ставрояні С.М. Ціннісні орієнтації молоді. НДІ педагогіки / С.М. Ставрояні // Матеріали конф. — Дрогобич, 1990.
5. Теоретичні основи педагогіки. Курс лекцій / За ред.проф. Вишневського. — Дрогобич : «Відродження», 2001. — 268 с.
6. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. — К. : «Академія», 2002. — 528 с.

У статті проведено аналіз мети та завдань самостійної роботи студентів, а також описані ефективні форми та методи організації СРС, прийоми контролю та роль викладача.

Ключові слова: самостійна робота студентів, мета, завдання, форми, методи організації самостійної роботи студентів.

В статье рассматриваются цели и задачи самостоятельной работы студентов, наиболее эффективные формы и методы организации СРС, приемы контроля и роль преподавателя.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, цели, задачи, формы, методы самостоятельной

роботи студентів.

The article considers the tasks and goals of student's self-training, as well as the most efficient forms and methods of student's self-training organization, supervision techniques and the role of the supervisor.

Keywords: tasks and goals of student's self-training, efficient forms and methods of student's self-training, techniques and the role of the supervisor.

УДК 378

Т.Д. Арабаджи
м. Харків, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СПОРТСМЕНА ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ СПОРТИВНОЇ КАР'ЄРИ

Однією з важливих та актуальних педагогічних *проблем* сучасності є підвищення якості навчання у вищих навчальних закладах. Розвиток педагогічних технологій у вищій школі пов'язується із поширенням ідей підвищення якості навчання та управління навчальним процесом. Як відзначає О.Пехота, сучасний етап розвитку педагогічної технології характеризується розширенням її сфери, «якщо раніше її функції зводилися фактично до обслуговування процесу навчання, то нині педагогічна технологія претендує на провідну роль у плануванні, організації процесу навчання, в розробці методів і навчальних засобів» [1, с. 12].

Розробка педагогічних технологій на сьогоднішній день спрямовуються на особистісний розвиток людини, формування його якостей, знань, вмінь, здібностей, професійних компетентностей тощо. Гарантованість та відтворюваність результатів застосування педагогічних технологій робить дослідження у цьому напрямку затребуваними теорією та практикою професійної освіти.

Наразі існують чисельні праці з проблем педагогічних технологій (М. Бершадський, В. Безпалько, М. Буланова-Топоркова, В. Гузеєв, А. Духавнева, В. Змейов, А. Кітченко, В. Кукушін, О. Любарська, О. Пехота, І. Прокопенко, Г. Селевко, Г. Сучков та ін.). У них розглядаються сутність поняття «педагогічна технологія», історія розвитку педагогічних технологій, порівнюються поняття «методика» та «технологія», а також «освітні технології» та «педагогічні технології». У низці досліджень аналізуються та класифікуються педагогічні технології за певними ознаками, нарешті дається характеристика різних видів педагогічних технологій.

У той же час недостатньо дослідженою лишається проблема розробки і обґрунтування технології формування готовності спортсмена до професійного самовизначення після закінчення спортивної кар'єри.

Отже, **метою** статті є розробка і обґрунтування технології формування готовності спортсмена до професійного самовизначення після закінчення спортивної кар'єри.

Узагальнюючи результати аналізу наукових досліджень з проблем педагогічних технологій, можна зробити висновок, що відмінними характеристиками педагогічної технології є цілеспрямованість, системність дій, послідовність (поетапність) дій, гарантованість результату, відтворюваність на практиці, активна взаємодія суб'єктів навчання. Проведений аналіз дозволяє також визначити складові компоненти педагогічної технології, що має велике значення для її розробки. Отже, будемо вважати, що педагогічна технологія включає цільовий, змістовний, процесуальний та контрольний компонент (М. Бершадський, С. Бондар, М. Кларін, П. Олійник та ін.).

Цільовий компонент передбачає власне постановку мети реалізації педагогічної технології. У нашому випадку — це підвищення рівня сформованості готовності спортсменів до професійного самовизначення після закінчення спортивної кар'єри. Змістовний компонент